

SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. Fakss: 67830770. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR LIETAS IEROSINĀŠANU

Rīgā

2022. gada 27. decembrī

Satversmes tiesas 1. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs Aldis Laviņš, tiesneši Jānis Neimanis un Jautrīte Briede,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto Danas Džibuti un Dominika Džibuti (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēji) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 199/2022),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzēji lūdz Satversmes tiesu atzīt Izglītības likuma 9. panta 1.¹ daļu, pārejas noteikumu 102. punkta 1. apakšpunktu un 2022. gada 29. septembra likuma “Grozījumi Izglītības likumā” 1., 5. un 6. pantu (turpmāk – apstrīdētās normas) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. pantam, 112. panta pirmajam teikumam un 114. pantam, kā arī Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību (turpmāk – Konvencija) 13. panta pirmajam punktam.

2. Izglītības likuma 9. panta 1.¹ daļa noteic, ka privātajās izglītības iestādēs vispārējo izglītību un profesionālo izglītību pamatizglītības un vidējās izglītības pakāpē iegūst valsts valodā.

Ar 2022. gada 29. septembra likuma “Grozījumi Izglītības likumā” 1. pantu paredzēts izslēgt Izglītības likuma 9. panta otrās daļas 2. punktu, ar 5. pantu – 38. panta otrās daļas 1. punktu, savukārt ar 6. pantu – 41. pantu.

Ar šiem grozījumiem izslēgtas visas normas Izglītības likumā, kas paredzēja vispārējās izglītības iegūšanu mazākumtautību izglītības programmās.

Izglītības likuma pārejas noteikumu 102. punkta 1. apakšpunkts noteic, ka grozījumi, kas paredz izslēgt šā likuma 41. pantu, stājas spēkā 2023. gada 1. septembrī - attiecībā uz pirmsskolas izglītības programmas un vispārējās izglītības pamatizglītības programmas īstenošanu 1., 4. un 7. klasē.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. un 6. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Satversmei un Latvijas nacionālo tiesību normu atbilstību tiem Latvijas noslēgtajiem starptautiskajiem līgumiem, kuri nav pretrunā ar Satversmi. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Pieteikuma iesniedzēji apstrīd divu likumu normu atbilstību Satversmei un Latvijas noslēgtajam starptautiskajam līgumam. Vairāku aktu apstrīdēšana vienā pieteikumā pieļaujama Satversmes tiesas likuma 18. panta otrajā daļā noteiktajos gadījumos. Tomēr Satversmes tiesa ir secinājusi, ka, ņemot vērā tiesas procesa ekonomijas principu, atsevišķos gadījumos vairāku normatīvo aktu normu apstrīdēšana vienā pieteikumā ir pieļaujama arī tad, ja apstrīdētās normas ir savstarpēji cieši saistītas un to izskatīšana vienas lietas ietvaros veicinās lietas vispusīgu un ātru izskatīšanu (*sal. sk., piemēram, Satversmes tiesas 2015. gada 14. aprīļa lēmuma par lietas ierosināšanu lietā Nr. 2015-09-01 7. punktu*).

No pieteikumā ietvertā pamatojuma ir gūstams apstiprinājums tam, ka apstrīdētās normas ir savstarpēji cieši saistītas un to satversmības izvērtēšana vienas lietas ietvaros veicinātu lietas vispusīgu un ātru izskatīšanu.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta otrās daļas prasībām.

6. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktam persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

Pieteikuma iesniedzēji, kuri ir izglītojamie, identificē sevi ar Latvijā dzīvojošajām nacionālajām minoritātēm, viņu dzimtajā valodā nav Latvijas valsts valoda, bet gan mazākumtautību valoda, un viņi mācās privātās izglītības iestādē mazākumtautību izglītības programmās pirmsskolas izglītības un pamatizglītības pakāpē. Apstrīdēto normu dēļ Pieteikuma iesniedzējiem vairs nebūšot iespējams izglītības procesā pamatizglītības pakāpē iegūt izglītību arī dzimtajā mazākumtautību valodā, jo atbilstoši apstrīdētajām normām tikšot izslēgtas visas normas Izglītības likumā, kas pieļāva vispārējās izglītības iegūšanu mazākumtautību izglītības programmās. Iepriekšējā izglītības reforma, kas paredzēja latviešu valodas un mazākumtautību valodas lietojuma proporciju izglītības ieguves procesā, stājās spēkā 2019. gada 1. septembrī. Pieteikuma iesniedzēji paļāvušies, ka veiktā reforma būs pēdējā valsts valodas lietojuma reforma mazākumtautību skolās.

Tādējādi apstrīdētās normas neatbilstot Satversmes 1. pantam, 112. panta pirmajam teikumam un 114. pantam, kā arī Konvencijas 13. panta pirmajam punktam. Proti, tās liedzot viņiem no minētajām Satversmes normām izrietošās tiesības uz vispusīgas un kritiski domājošas personības attīstību un tiesības uz pilnvērtīgu savas valodas lietošanu sabiedriskajā un privātajā dzīvē.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēji ir tiesīgi iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

7. Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmā daļa noteic, ka konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt ikviena persona, kura uzskata, ka tai Satversmē noteiktās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Savukārt šā panta sestās daļas 1. punkts prasa šādu uzskatu pamatot.

Pieteikumā norādīts, ka apstrīdētās normas, kas noteic pienākumu privātajās izglītības iestādēs vispārējo izglītību un profesionālo izglītību pirmsskolas un vispārējā pamata pakāpē iegūt tikai valsts valodā, radīs pamattiesību aizskārums nākotnē. Proti, personām, kuras pieder nacionālai minoritātei, tikšot liegtas pamattiesības iegūt pirmsskolas un vispārējo pamata izglītību arī krievu valodā.

Personai ir tiesības iesniegt konstitucionālo sūdzību arī nākotnē sagaidāma pamattiesību aizskārums gadījumā. Nākotnē sagaidāms pamattiesību aizskārums nozīmē, ka pastāv pamatota un ticama iespējamība, ka apstrīdētās normas

piemērošana varētu radīt nelabvēlīgas sekas konstitucionālās sūdzības iesniedzējam (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 18. februāra sprieduma lietā Nr. 2009-74-01 12.1. punktu*).

Atbilstoši apstrīdētajām normām no 2023. gada 1. septembra Pieteikuma iesniedzējiem mācību saturs pirmsskolas izglītības un pamatizglītības pakāpē būs jāapgūst tikai latviešu valodā. Proti, saskaņā ar iepriekš pastāvējušo tiesisko regulējumu Dana Džibuti no 2023. gada 1. septembra mācību saturu būtu apguvusi 80 procentu apmērā valsts valodā, bet atlikušos 20 procentus mācību satura viņa apgūtu krieviski. Savukārt, ja apstrīdētās normas nebūtu pieņemtas, Dominikam Džibuti no piecu gadu vecuma tiktu turpinātā bilingvālā mācību procesa apguve pirmsskolas izglītības iestādē un, uzsākot mācības skolā mazākumtautību izglītības programmā, mācību satura apguve valsts valodā tiktu nodrošināta ne mazāk kā 50 procentu apjomā no kopējās mācību stundu slodzes mācību gadā, ieskaitot svešvalodas. Tādējādi Pieteikuma iesniedzējiem nākotnē būs pienākums privātajās izglītības iestādēs izglītību pamatizglītības pakāpē iegūt tikai valsts valodā. Līdz ar to nākotnē iestāsies viņu tiesību aizskārums.

Ņemot vērā minēto, pieteikums šajā daļā atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmās daļas un sestās daļas 1. punkta prasībām.

8. Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punkts noteic, ka Satversmes tiesas kolēģija ir tiesīga atteikties ierosināt lietu, ja pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu. Lai izvērtētu, vai pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu, jānoskaidro, vai: 1) prasījums formāli ir izspriests; 2) prasījums ir mainījies pēc būtības; 3) pastāv būtiski jauni apstākļi, kuru dēļ prasījumu nevarētu uzskatīt par jau izspriestu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2016. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2015-19-01 10.1.–10.5. punktu*).

Satversmes tiesa 2019. gada 13. novembrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2018-22-01 „Par 2018. gada 22. marta likuma „Grozījumi Izglītības likumā” 1. panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam, 91. panta otrajam teikumam, 112. panta pirmajam teikumam un 114. pantam” (turpmāk – lieta Nr. 2018-22-01). Satversmes tiesa atzina Izglītības likuma 9. panta 1.¹ daļu par atbilstošu Satversmes 1. pantam, 91. panta otrajam teikumam, 112. panta pirmajam teikumam un 114. pantam. Pēc būtības Satversmes tiesa šajā lietā izvērtēja Izglītības likuma 9. panta 1.¹ daļas satversmību ņemot vērā to, ka gan tobrīd spēkā esošais tiesiskais regulējums, gan tiesiskais regulējums, kas stāsies spēkā, paredzēja privāto izglītības iestāžu tiesības pamatizglītības pakāpē īstenot mazākumtautību izglītības programmas, ievērojot likumā noteikto mācību valodu lietojuma proporciju.

Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka apstrīdētās normas, tostarp Izglītības likuma 9. panta 1.¹ daļa, neatbilst Satversmes 1., 112. panta pirmajam teikumam, 114. pantam un Konvencijas 13. panta pirmajam punktam, jo tās izslēdz privāto izglītības iestāžu tiesības pamatizglītības pakāpē īstenot mazākumtautību izglītības programmas, ievērojot likumā noteikto mācību valodu lietojuma proporciju. Tādējādi izskatāmajā pieteikumā ietvertais prasījums pēc būtības ir atšķirīgs no prasījuma, ko Satversmes tiesa izvērtēja lietā Nr. 2018-22-01.

Līdz ar to pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu.

9. Pieteikumā ir pamatots, ka Pieteikuma iesniedzēju pamattiesību aizskārums radīsies nākotnē. Līdz ar to uz izskatāmo pieteikumu nav attiecināma Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā un ceturtajā daļā noteiktās prasības.

10. Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkts noteic, ka pieteikumā jānorāda juridiskais pamatojums. Juridiskais pamatojums Satversmes tiesas likuma izpratnē nozīmē juridisko argumentāciju, kurā pamatota apstrīdētās normas neatbilstība katrai pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai.

Pieteikumā lūgts atzīt apstrīdētās normas par neatbilstošām Konvencijas 13. panta pirmajam punktam.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka, konkretizējot Satversmē ietverto pamattiesību saturu, jāņem vērā arī Latvijas starptautiskās saistības cilvēktiesību jomā, kā tas izriet no Satversmes 89. panta. Satversmes 89. panta mērķis ir nodrošināt Satversmē ietverto pamattiesību harmoniju ar starptautisko līgumu normām. Tāpēc Satversme pēc būtības nevar paredzēt mazāku pamattiesību aizsardzības apjomu, nekā to paredz Latvijai saistošie starptautiskie līgumi (*sal.: Satversmes tiesas 2022. gada 23. maija sprieduma lietā Nr. 2021-18-01 25.1. punkts un 2020. gada 12. marta sprieduma lietā Nr. 2019-11-01 10. punkts*). Tādējādi, ja pieteikumā ir ietverts prasījums izvērtēt apstrīdēto normu atbilstību Latvijas noslēgtajiem starptautiskajiem līgumiem, kuri nav pretrunā ar Satversmi, personai ir jāpamato arī tas, kādēļ apstrīdēto normu atbilstība starptautisko tiesību normai būtu vērtējama atsevišķi no pieteikumā norādītajām Satversmes normām. Šāds pamatojums pieteikumā nav sniegts.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdēto normu atbilstību Konvencijas 13. panta pirmajam teikumam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

11. Pieteikumā ir izklāstīti lietas faktiskie apstākļi un sniegts juridiskais pamatojums par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 1. pantam, 112. panta pirmajam teikumam un 114. pantam. Pieteikumam ir pievienoti dokumenti, kas nepieciešami lietas apstākļu noskaidrošanai. Prasījums izvērtēt apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 1. pantam, 112. panta pirmajam teikumam un 114. pantam atbilst arī pārējām Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktajām prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. pantu, Satversmes tiesas 1. kolēģija

nolēma:

1. Ierosināt Satversmes tiesā lietu „Par Izglītības likuma 9. panta 1.¹ daļas, pārejas noteikumu 102. punkta 1. apakšpunkta un 2022. gada 29. septembra likuma “Grozījumi Izglītības likumā” 1., 5. un 6. panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam, 112. panta pirmajam teikumam un 114. pantam” pēc Dominika Džibuti un Danas Džibuti pieteikuma (pieteikums Nr. 199/2022).

2. Uzaicināt institūciju, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeimu – līdz 2023. gada 27. februārim iesniegt Satversmes tiesai atbildes rakstu ar lietas faktisko apstākļu izklāstu un juridisko pamatojumu.

3. Atteikties ierosināt lietu par Izglītības likuma 9. panta 1.¹ daļas, pārejas noteikumu 102. punkta 1. apakšpunkta un 2022. gada 29. septembra likuma “Grozījumi Izglītības likumā” 1., 5. un 6. panta atbilstību Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību 13. panta pirmajam punktam.

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētājs*

Aldis Laviņš

*Dokuments parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu.